Uitspraak Geschillencommissie Financiële Dienstverlening nr. 2021-0669
(mr. J. van der Groen, voorzitter, mr. dr. S.O.H. Bakkerus, mr. E.L.A. van Emden, leden en mr. C.I.S. Dankelman, secretaris)

Klacht ontvangen op	: 23 december 2020
Ingediend door	: De heer [consument 1] en mevrouw [consument 2], verder te noemen de consumenten
Tegen	: DEFAM, gevestigd te Bunnik, verder te noemen DEFAM
Datum uitspraak	: 23 juli 2021
Aard uitspraak	: Bindend advies
Uitkomst	: Vordering toegewezen

Samenvatting

Variabele rente op doorlopend krediet. De consumenten mogen verwachten dat de rente op het doorlopend krediet gedurende de looptijd in de pas blijft met de relevante marktrente. Dit oordeel is in lijn met de uitspraken van de Commissie van Beroep van Kifid van 21 januari 2019, 5 februari 2020 en 3 maart 2021. De bezwaren van DEFAM tegen deze uitspraken vormen geen aanleiding af te wijken van het daarin geschetste toetsingskader. Als referentie voor de marktrente geldt vanaf 1 juni 2010 de rentereeks zoals De Nederlandse Bank (DNB) die publiceert. Voor de periode van 1 januari 1998 tot 1 juni 2010 dient de CBS-rentereeks gecorrigeerd met 0,91 procentpunt als referentie voor de marktrente gehanteerd te worden. Hierbij mag DEFAM het voordeel verrekenen als de kredietvergoeding in het voordeel van de consumenten de beweging van de marktrente niet heeft gevolgd. DEFAM moet de verschuldigde rente voor deze consumenten opnieuw berekenen en te veel betaalde rente terugbetalen.

1. De procedure

1.1 De commissie beslist op basis van haar reglement en op basis van de door partijen aan Kifid ingestuurde documenten inclusief bijlagen. Het gaat om: 1) het klachtformulier van de consumenten; 2) het verweerschrift van DEFAM; 3) de repliek van de consumenten en 4) de dupliek van DEFAM.

1.2 De commissie is van oordeel dat het niet nodig is de zaak mondeling te behandelen. De zaak wordt daarom op grond van de stukken beslist.

1.3 De consumenten en DEFAM hebben gekozen voor een bindend advies. Dit betekent dat partijen elkaar aan de uitspraak kunnen houden.

2. Het geschil

Wat is er gebeurd?

2.1 De rechtsvoorganger van DEFAM heeft in november 2007 een doorlopend personeels-krediet met een kredietlimiet van € 25.000,- aan de consumenten verstrekt. De variabele rente was op dat moment 7,3%. In artikel 2 van de kredietovereenkomst staat het volgende:

"Credivance zal de kredietnemer maandelijks een kredietvergoeding in rekening brengen op basis van de dan bij Credivance voor doorlopend krediet geldende tarieven. De kredietvergoeding is variabel."

2.2 De variabele rente op het door consumenten genoten krediet heeft zich gedurende de looptijd als volgt ontwikkeld:

Wijzigingsdatum	Nominaal rentepercentage	Effectief rentepercentage
01-2008	6,60%	6,80%
04-2008	7,00%	7,20%
07-2008	7,20%	7,40%
08-2008	7,51%	7,80%
01-2009	5,34%	5,50%
02-2009	5,27%	5,40%
04-2009	4,42%	4,50%
07-2009	4,02%	4,10%
10-2009	3,59%	3,6%
04-2010	3,48%	3,5%
07-2010	3,61%	3,7%
10-2010	3,72%	3,8%
01-2011	3,83%	3,9%
04-2011	4,07%	4,10%
07-2011	6,73%	6,90%
01-2012	7,20%	7,40%
03-2012	7,02%	7,30%
04-2012	6,92%	7,1%
08-2012	6,83%	7,00%

De klacht en vordering

2.3 De consumenten hebben gesteld dat DEFAM een te hoge kredietvergoeding in rekening heeft gebracht. Zij hebben ter onderbouwing van hun standpunt gesteld dat de krediet-vergoeding de marktrente onvoldoende heeft gevolgd. De consumenten vorderen dat de kredietvergoeding met terugwerkende kracht over de gehele looptijd van het krediet wordt verlaagd en DEFAM het te veel in rekening gebrachte in mindering brengt op de uitstaande kredietsom. De consumenten vorderen hierover ook de wettelijke rente vanaf 1 januari 2012.

2.4 De consumenten hebben begroot dat zij € 4.050,- te veel aan kredietvergoeding hebben betaald.

Het verweer

2.5 DEFAM heeft, kort gezegd, bezwaren geuit tegen de eerdere uitspraken van de commissie van beroep waarin is geoordeeld dat de consument bij een doorlopend krediet mag verwachten dat het rentetarief van zijn krediet stijgt en daalt naarmate de relevante marktrente stijgt en daalt en dat het rentewijzigingsbeding niet oneerlijk of onredelijk bezwarend is.[1] De bezwaren van DEFAM zien op de wijze waarop de commissie van beroep de variabele renteclausule heeft uitgelegd en op de door de commissie van beroep gehanteerde benchmarks. DEFAM heeft aangevoerd dat zij het rentewijzigingsbeding sinds de totstandkoming van de overeenkomst op een juiste manier heeft toegepast.

2.6 DEFAM heeft berekend wat de consumenten gedurende de looptijd van het doorlopend krediet volgens de uitspraak van de commissie van beroep te veel hebben betaald en komt uit op een bedrag van € 693,56.

3. De beoordeling

Inleiding

3.1 Het geschil ziet op de door DEFAM in rekening gebrachte rente over het tussen partijen overeengekomen krediet. Partijen zijn een variabele rente overeengekomen en DEFAM heeft de consumenten voor het sluiten van de kredietovereenkomst niet voorgelicht over de wijze waarop zij de wijzigingsbevoegdheid zal gebruiken en welke omstandigheden daarbij van belang zijn.

Wat is het toetsingskader voor wijzigingen in de variabele rente van doorlopende kredieten?

3.2 Voor de beoordeling van dit geschil waarin de vraag voorligt of DEFAM al dan niet een te hoge variabele rente bij de consumenten in rekening heeft gebracht, is de maatstaf van belang die de commissie van beroep heeft neergelegd in haar uitspraken van 21 januari 2019 (nr. 2019-005 onder 5.9 en 5.10), 13 december 2019 (nr. 2019-005A onder 2.1 tot en met 2.3) en 5 februari 2020 (nr. 2019-005B onder 2.8) omtrent doorlopende kredieten. Deze maatstaf heeft de commissie van beroep op 3 maart 2021[2] bevestigd.[3] Het gaat in deze uitspraken om rentewijzigingsbedingen waarin niet in de overeenkomst is opgenomen de wijze waarop de kredietverstrekker de wijzigingsbevoegdheid zal gebruiken en welke omstandigheden daarbij van belang zijn.

---

[1] Kifid CvB 2019-004, 2019-005, 2019-005B en 2021-0015, te vinden op www.kifid.nl.
[2] Kifid GC 2020-570, te vinden op www.kifid.nl.
[3] Kifid GC 2020-570, te vinden op www.kifid.nl.

De commissie van beroep heeft geoordeeld dat consumenten mogen verwachten dat de rente op hun doorlopend krediet in de pas zal blijven met de relevante marktrente. De commissie van beroep heeft daartoe overwogen dat de prijs van dergelijke kredieten bij aanvang van de kredietovereenkomst wordt bepaald. De kredietaanbieder kan bij het aanbieden van een dergelijk krediet alle factoren laten meewegen die volgens de krediet-aanbieder de prijs van het krediet in het individuele geval moeten bepalen. De prijs wordt dus bij aanvang van de kredietovereenkomst bepaald en een consument aanvaardt die met het sluiten van de kredietovereenkomst. Daarmee is volgens de commissie van beroep het verschil vastgelegd tussen de individuele kredietvergoeding en het gemiddelde van de rente op de relevante kredietmarkt. Kredietaanbieders zullen het bedoelde verschil tussen de relevante marktrente en de individuele kredietvergoeding, zoals dat bij het sluiten van de kredietovereenkomst is gegeven, periodiek moeten handhaven, althans ervoor moeten zorgen dat dit verschil niet ten nadele van een consument wijzigt, om de kredietvergoeding in de pas te houden met de marktrente en zo te voldoen aan de verwachtingen die een consument daarover mocht hebben, aldus de commissie van beroep. Voor de relevante marktrente heeft de commissie van beroep aansluiting gezocht bij de CBS- en DNB-rentereeks. De gemiddelde rente op doorlopende kredieten voor consumenten vanaf juni 2010 kan worden gevonden door raadpleging van gegevens die beschikbaar zijn op de website van De Nederlandse Bank onder statistiek.dnb.nl, in de tabel kernindicatoren monetaire statistieken (maand) onder Roodstand en doorlopend krediet, Rente op uitstaand bedrag – Rekeningcourant krediet – doorlopend krediet (percentages), Sector Huishoudens.[4] Voor de gemiddelde rente op doorlopende kredieten voor consumenten vanaf 3 mei 2010 tot 1 juni 2010 geldt de referentierente uit het rapport van de in de aan de hiervoor genoemde uitspraken ten grondslag liggende procedures benoemde deskundigen.[5]

Bezwaren van DEFAM tegen het toetsingskader

3.3 DEFAM is het om twee redenen niet eens met het door de commissie van beroep geschetste toetsingskader. De eerste reden die DEFAM heeft aangevoerd heeft betrekking op de uitleg die de commissie van beroep heeft gegeven aan het rentewijzigingsbeding. Volgens DEFAM had de commissie van beroep, omdat partijen niet over het rentewijzigings-beding hebben onderhandeld, uit moeten gaan van een uitleg op basis van objectieve factoren. Hierbij zijn de bewoordingen van het rentewijzigingsbeding, bezien in de context van de kredietovereenkomst als geheel, in beginsel bepalend.

[4] Kifid CvB 2019-004, overweging 5.12 en Kifid CvB 2019-005B, overweging 2.10 te vinden op www.kifid.nl.
[5] Kifid CvB 2019-005, overweging 5.13, Kifid CvB 2019-005B overweging 2.11 en Kifid CvB 2019-005C, te vinden op www.kifid.nl

Daarbij heeft DEFAM aangevoerd dat de commissie van beroep bij haar uitleg rekening had moeten houden met het wettelijk kader voor consumptief krediet waaronder de destijds geldende transparantie-eisen voor de variabele rente. DEFAM heeft haar stelling onderbouwd door te verwijzen naar een arrest van de burgerlijke rechter en het reglement van de commissie van beroep.[6]

3.4 Naar het oordeel van de commissie miskent DEFAM dat het bij de uitleg van het rentewijzigingsbeding niet gaat om de vraag of DEFAM in overeenstemming met het wettelijk kader voor consumptief krediet heeft gehandeld. Het gaat om de uitleg van het rentewijzigingsbeding en de vraag wat partijen over en weer redelijkerwijs mochten verwachten ten aanzien van het verloop van de kredietvergoeding.[7] DEFAM heeft de consumenten niet vóór het sluiten van de kredietovereenkomst voorgelicht over de wijze waarop zij de wijzigingsbevoegdheid zal gebruiken en welke omstandigheden daarbij van belang zijn. Doordat DEFAM dit niet heeft gedaan, mochten de consumenten verwachten dat het rentepercentage ten aanzien van zijn lening stijgt en daalt naarmate de rente in het algemeen stijgt en daalt.

3.5 Verder overweegt de commissie dat een aan haar voorgelegd geschil tussen partijen over de uitleg van een overeenkomst of voorwaarde in zekere zin altijd om een juridisch normatief oordeel van de commissie vraagt. Het gaat erom dat uitleg van overeenkomsten (en voorwaarden) geobjectiveerd moet worden. In het geval van algemene voorwaarden, waarover tussen partijen doorgaans niet onderhandeld wordt, is de uitleg met name afhankelijk van objectieve factoren zoals de bewoordingen waarin de desbetreffende bepaling is gesteld, gelezen in het licht van de voorwaarden als geheel en een eventuele toelichting.[8]

3.6 Het ligt voor de hand aan te nemen dat bij de uitleg van gestandaardiseerde voorwaarden die ten opzichte van consumenten gebruikt worden, een van de objectieve factoren van uitleg de betekenis is die de geobjectiveerde 'normaal geïnformeerde en redelijk omzichtige en oplettende gemiddelde consument' aan een beding mag toekennen.[9] Die maatman is geen empirische vaststelling, maar een normatieve figuur. Wat deze figuur mag verwachten, is uiteindelijk aan de geschillenbeslechter overgelaten. Het oordeel van de commissie van beroep, dat een consument mocht verwachten dat de variabele rente de gemiddelde kredietrente mocht volgen, betreft een uitleg in deze zin.

---

[6] Gerechtshof Den Haag 23 februari 2021, ECLI:NL:GHDHA:2021:302, te vinden op www.rechtspraak.nl en artikel 13.2 van het Reglement Commissie van Beroep financiële dienstverlening (vanaf 1 april 2019), te vinden op www.kifid.nl.
[7] Kifid CvB 2021-0015, overweging 5.3, te vinden op www.kifid.nl.
[8] Zie HR 16 mei 2008, ECLI:NL:HR:2008:BC2793 (Chubb/Dagenstaed c.s.) en CvB Kifid 2018-003. Zie anders Loos 2018, p. 174-177.
[9] Zie HvJ EU 23 april 2015, C-96/14, ECLI:EU:C:2015:262 (Van Hove), punt 41 en 47

3.7 DEFAM heeft nog aangevoerd dat het niet zo kan zijn dat compensatie aan de orde is indien de in rekening gebrachte rente lager is dan de gehanteerde referentierente. Op dat moment betaalt een consument een tarief onder het marktgemiddelde en is er voor de consument geen reden om het krediet bij een andere kredietverstrekker onder te brengen.

3.8 Uit het door de commissie van beroep geschetste beoordelingskader volgt dat de contractrente gedurende de looptijd in de pas moet blijven met de referentierente. Het verschil dat gedurende de looptijd moet worden gehanteerd, wordt bij aanvang bepaald. Hieruit volgt dat ook compensatie dient plaats te vinden voor de periode(n) dat de contractrente onder de referentierente is. Het gaat erom dat de contractrente heeft meebewogen met de marktrente; dat is wat de consumenten bij het aangaan van de kredietovereenkomst mocht verwachten.

3.9 De tweede reden die DEFAM heeft aangevoerd, richt zich tegen de gehanteerde benchmarks, deze zijn volgens DEFAM niet goed hanteerbaar. DEFAM heeft haar stelling onderbouwd door aan te voeren dat de DNB Referentie Rente en de CBS Reeks slechts een beperkt deel, namelijk 10%, van de doorlopend kredietmarkt vertegenwoordigen. Vanwege dit bezwaar stelt DEFAM dat de gehanteerde benchmarks niet, althans niet zonder een correctie, kunnen worden gebruikt. Verder heeft DEFAM als bezwaar tegen het gebruiken van een referentierente dat het hanteren hiervan het marktmechanisme ten aanzien van de prijsbepaling van leningen verstoort. De commissie stelt vast dat deze bezwaren ook zijn behandeld in de laatste uitspraak van de commissie van beroep.[10] De commissie volgt dit kader en ziet in de stellingen van DEFAM geen aanleiding om hiervan af te wijken.[11] De benchmarks dienen gehanteerd te worden om de beweging van de relevante marktrente zichtbaar te maken en behoeft geen exacte weergave van de relevante marktrente weer te geven. Door DEFAM is geen betere maatstaf aangedragen om na te gaan of de rente op een doorlopend krediet heeft meebewogen met de relevante marktrente en om het nadeel te bepalen, indien dit niet het geval is geweest. De commissie kan zich niet vinden in de stelling van DEFAM dat met dit toetsingskader de rente voor de toekomst bepaald wordt. Het staat DEFAM vrij om op duidelijke transparante wijze invulling te geven aan de rechten en verplichtingen die voortvloeien uit het rentewijzigingsbeding, zodat kredietnemers voor het sluiten van de kredietovereenkomst kunnen overzien welke gevolgen het beding heeft.

Conclusie

3.10 Bovenstaande houdt in dat DEFAM de door de consumenten verschuldigde kredietvergoeding vanaf het aangaan van de overeenkomst tot de dag van de uitspraak opnieuw moet berekenen, om deze in de pas te houden met de referentierente.

---

[10] Kifid CvB 2021-0015, overweging 5.10 tot en met 5.18, te vinden op www.kifid.nl.
[11] Zie in vergelijkbare zin Kifid GC 2021-0447 en 2021-0048, te vinden op www.kifid.nl.

Daarbij dient DEFAM het verschil tussen de kredietvergoeding en de referentierente zoals die was bij het aangaan van het contract te handhaven tot de datum van de uitspraak.

3.11 Concreet betekent dit dat DEFAM bij het dalen of stijgen van de marktrente over die periode de individuele kredietvergoeding moet laten meebewegen. Dat wil niet zeggen dat DEFAM de kredietvergoeding bij een dalende of stijgende marktrente dagelijks moet aanpassen. Een periodieke aanpassing met redelijke intervallen volstaat. Een aanpassing per kwartaal kan in het algemeen als redelijk worden aangenomen. Het verschil tussen de gemiddelde rente en de kredietvergoeding, zoals die was op het moment van het aangaan van de kredietovereenkomst, moet DEFAM over de gehele looptijd van de overeenkomst handhaven. DEFAM heeft de vrijheid om in verrekening te brengen wat de consumenten minder aan rente hebben betaald dan deze zouden hebben betaald indien de krediet-vergoeding steeds had meebewogen met de referentierente. Het bedrag dat de consumenten op basis van de door DEFAM te maken berekening te veel aan rente hebben betaald, mag DEFAM eerst in mindering brengen op het uitstaande kredietsaldo. Het meerdere dient DEFAM aan de consumenten terug te betalen, vermeerderd met de wettelijke rente vanaf de dag dat DEFAM in de onderhavige procedure bij Kifid is betrokken, te weten 4 februari 2021. De uitvoering van de berekening laat de commissie over aan partijen.

4. De beslissing

De commissie beslist dat DEFAM binnen zes weken na de datum van deze beslissing:

- de kredietvergoeding die de consumenten aan DEFAM verschuldigd zijn vanaf het aangaan van de kredietovereenkomst aanpast, zoals onder punt 3.10 en 3.11 is weergegeven;
- het uitstaande saldo van de consumenten vermindert met het positieve verschil tussen de in die periode in rekening gebrachte en betaalde kredietvergoeding en de krediet-vergoeding die DEFAM in die periode in rekening mocht brengen; een eventueel voordeel mag DEFAM verrekenen;
- voor zover de berekende kredietvergoeding hoger ligt dan het uitstaande saldo, het meerdere binnen zes weken na de datum van deze beslissing aan de consumenten betaalt, vermeerderd met de wettelijke rente daarover vanaf 4 februari 2021 tot aan de dag van de algehele voldoening.

Deze uitspraak is een bindend advies. Tegen deze uitspraak kunt u beroep instellen bij de Commissie van Beroep Financiële Dienstverlening als wordt voldaan aan de vereisten van artikel 2 van het Reglement van de Commissie van Beroep Financiële Dienstverlening. Voor het instellen van beroep geldt een termijn van zes weken na verzending van deze uitspraak. Het reglement van de commissie van beroep en meer informatie over het instellen van beroep kunt u vinden op de website www.kifid.nl/in-beroep-gaan-bij-kifid.

Binnen twee weken na de verzenddatum van deze uitspraak kunt u een schriftelijk verzoek indienen tot herstel van vergissingen in de uitspraak zoals schrijffouten, een verkeerde naam/datum of rekenfouten. De beslissing van de geschillencommissie in de uitspraak kan hiermee niet ter discussie worden gesteld. Binnen een maand na de verzenddatum van de uitspraak kunt u een schriftelijk verzoek indienen om de uitspraak aan te vullen als u vindt dat de geschillencommissie niet heeft beslist over alle onderdelen van uw vordering. Dit ziet niet op de situatie waarin u meent dat de geschillencommissie in haar uitspraak niet uitdrukkelijk al uw argumenten, ter onderbouwing van uw vordering, heeft behandeld. Meer informatie hierover staat in artikel 40 van het reglement van de geschillencommissie, te vinden op de website www.kifid.nl/reglementen-en-statuten.